

Integrovaná škola - cesta do budoucnosti

Karel Rýdl

Jednou z nadčasových myšlenek dnes stále více připomínaného Jana Amose Komenského byla **idea poznání světa prostřednictvím školy v celé jeho jednotě**, tedy ve všech základních souvislostech, s nepřehlížením jednotlivostí, ale **se stálou pozorností k celkovému místu jednotlivin v celku**. Tato idea byla opuštěna racionalisty v 18. století, shodou okolností v době, kdy se v Evropě začíná utvářet podoba odborného vzdělání, které se jako nutná existenční záležitost pro člověka, vyčleňovala z tehdy univerzálního vzdělání obecného. Praktičnost tohoto odborného vzdělání byla dovršena průmyslovou revolucí 19. století a její důsledky pocítujeme ve vzdělávací praxi oddělováním všeobecného a odborného vzdělání dodnes.

V posledních letech lze ovšem zaznamenat pokusy o překonání tohoto uměle vytvořeného rozporu v obsahu vzdělání. V rozvinutých zemích Evropy se začínají objevovat různé typy a formy tzv. integrovaných škol ve smyslu spojování obou druhů vzdělání.

Diskuse mezi odborníky se zaměřovaly zejména na flexibilitu školských zařízení pro 14-18 leté žáky, tedy na instituce, které poskytovaly a poskytují vedle všeobecné přípravy i určitou přípravu profesionální.

Vzhledem k bohatosti různých modelů nových typů integrovaných škol, zaměřím svoji pozornost především na modely v Spolkové republice Německo, kde se rozvinuly v souvislosti s technologickými a inovačními procesy v oblasti výroby od 60. let a tyto procesy způsobovaly nutné přerozdělování pracovní síly a vyšší adaptabilitu obyvatelstva na rekvalifikační procesy. V současné době jsou nejprogresivnější modely integrované střední školy, tj. školy, která poskytuje možnost tzv. dvojí kvalifikace /všeobecnou maturitu a výuční list odbornosti/ následující:

I. Odenwaldská škola poblíž Darmstadtu a Heidelbergu, mající podobu venkovského výchovného ústavu /**Landerziehungsheime**/ a formu tzv. **Gesamtschule**.

2. Hiberniánská škola poblíž Bochumi v Porúří, využívající metodiku waldorfské pedagogiky, přičemž integrace probíhá od učiliště ke střední škole.

3. Kolegiální školy v Severním Porýní-Westfálsku, které se snaží v praxi o zcela nový mezityp instituce mezi školami pro 14 až 18 letou mládež.

4. Tzv. školní centra v Brémách, která v sobě integrují pozitivní prvky z gymnázií i z učňovských zařízení.

V žádném případě by nemělo jít o absolutizaci jediného modelu jako spásonosného příkladu hodného mechanické aplikace místo našich středních škol s maturitou, ale o seriózní zhodnocení všech dostupných informací o jednotlivých modelech a jejich promyšlení z hlediska našich potřeb a možností. Cílem příspěvku je poukázat na integrované školy jako na velmi **progresivní jev v evropských školských systémech**, který je zcela vážně přijímán i v rámci úvah o možných podobách moderní školy v budoucí sjednocené Evropě.

Předností integrovaných škol je v rámci **jedné školy silně diferencovaná výuka podle schopností**, nadání a zájmů jednotlivých žáků, umožňující rozvoj jednotlivých žáků po všech stránkách, aniž jsou brzděni slabšími výsledky v některých předmětech. Důsledně je zachována možnost **přechodu z jednotlivých větví**, forem a typů zaměření výuky podle potřeb a úrovně žáků.

Řada integrovaných škol přejímá zkušenosti tzv. odenwaldské školy s **organizováním obsahu výuky do čtvrtletí trvajících témat a kurzů**, přičemž **za každý úspěšně absolvovaný kurz získají žáci doklad /tzv. kredit/**. Podle zvoleného zaměření pak žáci musí pro ukončení vzdělání /postupují podle vlastního tempa/ **získat určitý počet kreditů** z jednotlivých předmětů, kurzovně oddělených.

Tak je umožněna možnost získání různé kvalifikace podle nadání a schopností žáka. Mezi jednotlivými větvemi je zajištěna propustnost a v povinném bloku rovnocennost úrovně.

Z organizačního hlediska lze jednotlivé modely rozdělit do tří základních forem z nichž lze volit určitý prototyp:

I. Rozšíření určitého typu školy o vzdělávací obsah jiného typu školy. Zde je důležité, jaká tendence bude převažovat, zda bude všeobecně vzdělávací škola obohacena o praktickou složku /gymnázia v Bádensku-Würtembersku, technické gymnázium v Hamburku, Gesamtschule Steilshoop v Hamburku apod. /nebo je-li odborná škola rozšiřována o

všeobecný základ v cílem druhé kvalifikace /vyšší učňovské školy v Bavorsku, hiberniánská škola apod./.

2. Budování školského sdružení, v němž kooperují různé formy sekundárního stupně II. /pro žáky 14-18 let/ a vytvářejí tak nový typ školy /kolegiální školy v Severním Porýní-Westfálsku/.

3. Budování školních center, v nichž jsou v novém systému obsaženy všechny dosavadní formy a typy škol sekundárního stupně II. /např. školní centra v Brémách/.

Mimo to lze vytvářet různé varianty a mezitypy, jako je tomu např. v Hessensku, kde mají velké zkušenosti s různými polyvalentními kurzy pro žáky různých typů škol v okolí.

Pro postižení typů a forem modelů zařízení s inovačními programy lze jako srovnávací kritéria uvést následující:

a/ obsahová integrace jako rozhodující aspekt spojení všeobecného a odborného vzdělání. Zde se nabízejí otázky k řešení: O jaké spojení se bude jednat, additivní, integrativní, simultánní nebo jen konsekutivní? Do jaké míry lze integrovat přípravu na určitou profesi? Atd.

b/ sociální integrace ve smyslu soužití žáků různých vrstev a skupin. Bude umožněna cesta žákům z nižších stupňů k profesionální kvalifikaci jen po odborné linii? Problematika spolupráce žáků různých skupin typů vzdělávacích zařízení v rámci určitých předmětů v jedné sociální skupině /třídě/ apod.?

c/ četnost a možnosti ukončení vzdělání v nižších třídách integrované školy. Nebude jednostranně prosazováno postupování k maturitě? Bude zajištěna dvojí kvalifikace /všeobecná i odborná/ se stejnou úrovní hodnocení prestiže? Plnohodnotnost kvalifikace v praxi žáka? Jaké jsou aplikační možnosti přenosu zkušeností do oficiálního školského systému? Atd.

Závěrem.

Československé školství stojí před důslednou obnovou jak organizační tak i obsahovou. V současném období je v rámci činnosti reformní komise nutné seznámit se s co nejvíce zkušenostmi v zahraničí, s alternativními způsoby řešení, aby byla zajištěna možnost seriózní diskuse o budoucí tváři našeho školského systému, otevřeného různým formám a typům škol. Pro tuto diskusi, kde je potřebné uvést i možnosti integrované

vnitřně diferencované školy v podobě osmi- až dvanáctiletky, má být tento příspěvek vstupním materiálem odpovídajícím jak domácím tradicím tak i budoucím potřebám a zájmům československé mládeže.

Literatura:

Kuhr, W.: Die Kollegschule in Nordrhein-Westvallen - Anspruch und Wirklichkeit.

In: Vergleichende Pädagogik, 25, 1989, č. 2, s.125-136.

Kuhr, W.: Zur Integration von Allgemeinbildung und Berufsbildung. In: Bildung und Erziehung, 43, 1990, č. 1, š. 33 a násl.

Rist, G.-Schneidere, P.: Die Hiberniaschule. Reinbeck bei Hamburg, Rowohlt 1986.

Rýdl, K.: Reformní praxe v současných školských systémech. Praha, SPN, skripta FFUK 1990.

Schäfer, W.-Edelstein, W.-Becker, G.: Probleme der Schule im gesellschaftlichen Wandel. Das Beispiel Odenwaldschule. Frankfurt a/M. 1972.

Uhe, E.: Die Kollegschuldiskussion in Hamburg. In: Die deutsche Schule, 79, 1987, č. 2, s. 258-266.